СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVIII. Ч. 19. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 24-го січня 1940. No. 19. Jersey City, N. J., Wednesday, January 24, 1940. VOL. LXVIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1019. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ТВЕРДА ПЕРЕСТОРОГА НА АДРЕСУ АНГЛІЇ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Кордел Гол закликав до себе англійського амбасадора і вручив йому від Америки ноту, в якій гостро дорікає Англії за те, що вона здержує на морі американські кораблі та перешукує не лише товари, але й почту, звернену до невтральних країв. Найбільше людить Америку це, що англійські воєнні власті примінюють до американських кораблів гостріші міри, ніж до інших кораблів, наприклад італійських. Італійські кораблі не ждуть довше на провірку, як чотири дні. Зате американські кораблі мусять ждати від 12 до 18 днів. В ноті говориться, що ця справа дуже серіозна й американський уряд очікує відповіди від англійського уряду та повідомлення, що ці справи вже наладнані. Зокрема Гол говорив амбасадорові Лотієнові, що тепер публична опінія Америки є приязно настроєна до Англії й остання не повинна нічого робити такого, що ту приязнь попсувало б.

ПОМІЧ АМЕРИКАНСЬКИХ НІМЦІВ СТАРОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК. — Представники німецько-американської компанії Гофтра заявили, що це вони на широку скалю збирають серед своїх прихильників гроші на закупно харчевих пакунків для Німеччини. Такі пакунки коштують $8.50. Американські німці складають у згаданій компанії ту суму і подають адресу свого кревного, чи знайомого в Німеччині, якому хочуть післати харчевий пакунок. Компанія бере гроші і робить закупно при помочи радія в невтральнім краю, головно в Голяндії. Там є представники цеї компанії, які полагоджують закупна. Звідтам пакунок іде до Німеччини. Німецький уряд дозволяє такі посилки лише цивільним людям, а не воякам, бо не хоче серед вояків робити привілеїв. Згадана компанія твердить, що цей бизнес розростається до мілiонів долярів річно. Водночас представник цеї компанії сказав, що смішно з боку Англії переводити провірку американської почти, що, мовляв, до німеччини йде контрабанда харчів з Америки, бо ті харчі не йдуть з Америки, а закупна полагоджується не почтою, тільки радіом.

ЗАСУДИЛИ ЕРЛА БРАВДЕРА.

НЮ ЙОРК. — Суд засудив Ерла Бравдера, головного секретара комуністичної комуністичної партії Америки, на чотири роки тюрми за фальшування пашпорту. Водночас за залогом полишено його ще на волі, аж доки він не зробить відклику до вищих судових властей. На розправі Бравдер говорив, що власті потягають його за технічні дрібниці, а фактично хочуть його знищити як небезпечного політичного суперника, що працює в користь робітництва. Бравдер закидав президентові, що він відступив від своїх засад „нового розділу" і тепер не працює на користь робітництва. Також закидав йому, що він не працює щиро для миру, бо... його невістка походить з родини, яка зацікавлена в виробі амуніції. Бравдер мав на думці Дю Понта.

ОСТАННЯ ПРИСЛУГА СЕНАТОРОВІ БОРІ.

ВАШИНГТОН. — Столиця Америки, цілий конгрес і адміністрація з президентом Рузвелтом на чолі віддали останню прислугу померлому минулого тижня сенаторові Борі, коли його тіло в день похорону привезено до галі конґресу. Там відбулась панахида, відправлена конґресовими священиками. Звідтам тіло Бори забрано на поїзд, що відвіз його до його стейту Айдаго, до міста Бойз.

ЛЮДИ З ВЕЛИКИМИ ПЛАТНЯМИ.

ВАШИНГТОН. — У тминулім році дістали найвищу платню за свою працю пять промисловців і пять фільмових артистів та вирібників. Серед промисловців найвищу платню дістав головний директор одної хемічної фабрики, Кавнтвел. Він заробив 469 тисяч долярів. Серед фільмових артистів на першому місці стоїть Кльодет Колберт, що заробила 301 тисячу долярів. Інші заробили трохи менше. Та з вичислених десятьох осіб ніхто не заробив менше як чверть міліона долярів.

ПІДВИШКА НЮЙОРСЬКИХ ПОДАТКІВ.

ОЛБАНІ. — В стейтовій леґіслятурі внесено проект підвишки податків на черговий рік, щоби покрити недобір у висоті 32 міліонів долярів. Податки діткнуть найбільше вище-середню клясу, що має від 4 до 9 тисяч чистого зарібку річно.

НАВАЛ ЛЕТУНСЬКИХ ЗАМОВЛЕНЬ.

ВАШИНГТОН. — Число замовлень військових літаків так зростає, що уряд постановив ту справу реґулювати, щоб чужі держави не діставали літаків скорше, ніж своя армія. Ту справу віддано до рішення секретареві скарбу, Морґентавові.

ТЯЖКЕ ПОЛОЖЕННЯ ЖИДІВ У ПОЛЬЩІ

НЮ ЙОРК. — Із звідомлень до американських жидівських організацій виходить, що жиди під Польщею знаходяться в розпучливому положенні. Їх згинуло від вибуху війни коло чверть міліона. Решта жидів, близько два міліони, терплять тяжку нужду і холод.

ПОЛЮВАННЯ НА ЗДИЧІЛІ СОБАКИ

У найближчий четвер відбудеться в околиці Бедфорд Гилз, Ню Йорк, полювання на здичілі собаки, що мандрують по околичних горбах, роблячи ріжні шкоди. В полюванні візьмуть участь стейтова поліція, сторожі дичини й приватні власники тої околиці. Поліція дала приказ мешканцям цеї околиці держати в цей день свої собаки на привязі від сходу сонця до заходу.

Оноді дикі пси гналися за серною аж у село. Родичі бояться за своїх дітей і домагаються від властей винищення диких собак.

БАНДИТИ ВЯЖУТЬ 7-ЛІТНЮ ДИТИНУ

Джозеф Езраті, 32-літній фабрикант, і його 27-літня жінка, що живуть у Форест Гилз у Квінс, Ню Йорк, розбудившися нагло в ночі, почули в мешканні дивні голоси. Засвітивши електричну лямпочку, вони знайшлися перед двома замаскованими людьми, що наставили на них револьвери. За ними побачили дві жінки, що нишпорили по кімнатах. Чоловік схопив за телефон, а жінка стала кричати. Напасники побили їх прикладами револьверів і заставили мовчати. Коли півво-сьми-літня дівчина Езратів розбудилася в сусідній кімнаті й почала плакати, напасники заткали їй рот і звязали їй руки. Щоб урятувати дитину, жінка сказала розбишакам, де сховані дорогоцінності. Три години обшукували вони мешкання й забрали з нього 400 долярів готівкою й 2,200 долярів у дорогоцінностях.

Коли кілька годин по їх відході Езраті розвязався й зателефонував по поліцію, ця відкрила, що служниця родини пропала з ключем до мешкання.

ЗРАЗОК АНГЛІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

ЛОНДОН. — Винстон Чорчіл, перший лорд адміністрації, візвав невтральних стати по стороні аліянтів, щоби приспішити кінець війни. Ця відозва стрінулась у невтральних держав з неприхильністю. Зараз міністерство закордонних справ заявило, що міністер заграничних справ, Галіфакс, визначує напрямні заграничної політики. До цього додало, що це правда, що багато міністрів є того самого погляду, що Чорчіл.

ЗАНОСИТЬСЯ НА ДОВГУ ВІЙНУ.

ЛОНДОН. — В Англії рахуються з тим, що Німеччина зрезиґнувала з того, що війна скоро скінчиться, і тепер готується до довгої війни.

НА СУДІ ЗА „ПОГОНЮ ЗА АМБУЛЯНСАМИ"

Пятнацять людей станули перед карним судом у Ню Йорку, обвинувачені за „погоню за амбулянсами".

Прокураторія каже, що вони мали зорганізовану шайку, що предкладала асекураційним підприємствам фальшиві претенсії.

ВИСТАВОВА КОРПОРАЦІЯ ПРИЄДНАЛА КОСТА РІКУ

Корпорація Світової Вистави в Ню Йорку дістала від уряду Коста Ріки запевнення участи у виставі в 1940 році.

Уряд Коста Ріки обіцяв виставити будинок.

КІСТЯК НАЛЕЖИТЬ ДО САМОГУБНИЦІ

Медичний екзамінатор повіту Вестчестер у стейті Ню Йорк, розслідивши всі обставини щодо кістяка жінки, знайденого в помповій буді на одній покинутій фармі, прийшов до висновку, що тут мається до діла з самогубством.

ПОДІЛЯТЬ КАНАДІЙСЬКИХ ВОЯКІВ ЗГІДНО З ЇХ ЗДІБНОСТЯМИ

Д-ра А. Т. Мейтерса, що живе у Винніпеґу, назначено до комітету психіятрів для канадійської армії. Психіятри будуть заниматися тим, що будуть давати свій осуд про те, які здібності та яку вдачу має котрий вояк, щоб знати, до яких обовязків вояків назначувати. Д-р Мейтерс має славу чи не найкращого психіятра на цілу Манітобу. Психіятри — то знавці психічних, тобто умово-духових прояв людини.

ЗАМОРДОВАНО УКРАЇНСЬКОГО ФАРМЕРА

В колиці Фишер Бренч, у Манітобі, коло 100 миль на північ від Винніпеґу, невідомий злочинець замордував у неділю пополудні, 24. листопаду, фармера Михайла Антончука. Його тіло знайдено в крові коло його хати. Злочинець пострілив його в груди. Антончук мав 33 роки і був вільний.

Як підозрілого поліція арештувала індіянина, батька пятьох дітей.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД НЕДІЛЬНИМ СПОРТОМ

Д-р Росел Соливан, оператор міського шпиталю в Бостоні, Масс., видав публичну осторогу перед поширюючимся в Америці звичаєм займатися спортами в суботу й неділю. Каже він, що від таких спортів багато людей хоріє на ріжні недуги костей і суглобів.

Він радить таким „недільним спортсменам" скріпити вперед свої кості довшим ходом і танцями.

ДОЧКА ПОСТРІЛИЛА БАТЬКА В СВАРЦІ

Коли 19-літня дочка закликала Осипа Барана з Виланови, Па., до снідання, цей не захотів покинути теплого місця коло печі. З цього вийшла сварка; підчас котрої, як говорила дівчина перед поліцією, „батько підійшов до мене з сокирою в руці". Дівчина схопила з полиці револьвер і стрілила до батька. Потім пішла до поблизької церкви й там проголосила в молитві, що вона пострілила батька. Її арештовано. Лікарі кажуть, що рана батька не грозить його життю.

РОСІЙСЬКІ ОБОЗИ, ЗАХОПЛЕНІ ФІНАМИ.

ГАЛИЦЬКИЙ ЗАЛІЗНИЧИЙ ШЛЯХ ДО РУМУНІЇ ХОРОНЕНИЙ НІМЦЯМИ

БУКАРЕШТ. — Офіційно стверджують, що на советсько-румунській границі в Галичині появились німецькі жовніри. Водночас подають, що згідно з одержаними з Берліну і Москви інформаціями справа ця вияснюється тим, що Совети згодились на те, щоб Німеччина контролювала й охороняла залізничий шлях, що йде через Галичину до Румунії. Далі подають, що нафтові галицькі терени, що є під Советами, будуть під наглядом німецьких інжинірів. Румунії приобіцяно, що не буде ніякої концентрації більших німецьких сил над її границею. Та так є, що з тих околиць, до яких прийшли німці, забрано велику частину советських військ. Залізнича лінія, що є окупована німцями, тягнеться від Черновець, столиці Буковини, через Львів і Ярослав аж до Шлеську.

Галичина не занята німцями.

Так кажуть урядові румунські кола. Стверджують, що у Львові появились німецькі війська та що це було притокою до поголосок, будьтоби Совети згодились відступити Галичину Німеччині. Та так не є. Згадані кола кажуть, що є нова угода між Советами і Німеччиною у справі перебрання німецької контролі над залізницею, що лучить Румунію з Німеччиною, щоб таким чином приспішити вивіз пшениці й нафти з Румунії до Німеччини.

ЦІЛЬ ТІЛЬКИ ЕКОНОМІЧНА.

ЛОНДОН. — Одержані з Берліну відомості подають, що поява німецьких військ у Галичині має наскрізь економічний підклад: видістати з Румунії нафту, фасолю і збіжжя.

ЩО КАЖУТЬ АМЕРИКАНСЬКІ ПОЛЯКИ?

ЛОНДОН. — Американські громадяни польського роду, що виїхали з Галичини, подають, що завважали там сильну концентрацію німецьких військ.

ПЕРШІ „ЧУЖИНЦІ" З ГАЛИЧИНИ.

МОСКВА. — Американський амбасад вдалося добути дозвіл на виїзд з Галичини під Советами 30 американським громадянам, що вертатимуться через Румунію. Американський кореспондент, що подає ту відомість, стверджує, що це будуть перші чужинці, що опустили Галичину по її занятті Советами.

СКОНФІСКУВАЛИ ДЕРЖАВНІ ДОБРА ДАВНЬОЇ ПОЛЬЩІ.

БЕРЛІН. — Націстична влада проголосила, що сконфіскувала всі державні добра на всіх тих землях, що їх забрала від Польщі.

ПАДЕРЕВСЬКІ ПРЕЗИДЕНТОМ „СОЙМУ".

ПАРИЖ. — Польський музика Гнат Падеревскі обняв головство польської народньої ради, яка має бути мініятурою польського сойму. Та він тільки відкриє наради, а потім вернеться до Швайцарії, щоб лікуватись. Обовязки виконуватиме його заступник.

АТАКУЮТЬ ПАПУ І РУЗВЕЛТА.

МОСКВА. — „Ізвєстія" назвали папу Пія XII. „рухомими езуїтом" і „знаряддям Великої Британії й Франції", що намагався створити спільний фронт з Англії, Франції, Німеччини, Італії й Польщі, звернений проти Советів як „осідку безбожництва". Часопис натаврував президента Рузвелта за назначення Мирона Тейлора своїм представником до Ватикану. Каже, що Тейлор представляє тих, що найбільше заінтересовані у воєнних доставах.

ВТЕЧА НЕЧАСА.

БІЛГОРОД. — Подають, що з чеського протекторату втік до Франції д-р Яромір Нечас, що був кількома наворотами чехословацьким міністром. Націстична влада, кажуть, обходилася з ним ласкаво, бо він здобув собі симпатії судетських німців допомоговою акцією безробітним. Нечас був відомий також із своєї прихильности до карпатських українців. Також подають, що з протекторату втікає тепер щораз більше людей, головно бувших військових.

ДАЛІ НАСТУПАЮТЬ.

ГЕЛЬСІНКІ. — Воєнний комунікат стверджує, що студінь не є перешкодою для дальших советських наступів. Навпаки, советські частини наступають на всіх фронтах. Але й усюди змушені відступати з великими втратами.

ВАТИКАН ПРОТИ ТЕРОРУ В ПОЛЬЩІ.

РИМ. — Ватиканське радіо, що є контрольоване ватиканським міністерством заграничних справ, заатакувало дуже гостро Німеччину „за звірства в Польщі". Кажеться, що вони є такі страшні, що про щось подібне не чути на тих землях, що їх заняли Совети.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published rally except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзі Ситі і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$.745
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬСЬКІ МАНЕВРУВАННЯ

Вже тиждень минає від часу, як пішли чутки про великі пересунення німецьких військ на схід, а ще не можна на них знайти певних підтверджень, ні певних заперечень. За те вслід за цими чутками почали приходити нові чутки, либонь із тих самих, себто польських джерел. І поки світ міг зорієнтуватися, яка ціль може критися за цими пересуненнями військ, прийшли інші чутки, які показувалиб, що це не є ніяка дрібна, льокальна справа, а широко закроєна політична комбінація.

Приходять саме вісті, що німецькі військові пересунення це лише одна ланка в цілому ланцюху перемін, у наслідок котрих либонь іще раз пересунеться ціла німецько-російська границя. Німеччина саме бала би дістати в якусь, покищо докладно неозначену контролю південну частину Західньої України, а зате вона малаб відступити Росії польські краї аж по Вислу, ба навіть по саму Варшаву.

Така комбінація, мовляв, далаб Німеччині контролю над бориславською нафтою, котрої вона тепер потребує для своїх літаків, повзів і кораблів. Росії це далоб форпост большевизму проти західньої Европи, бо Росія створилаб зараз з польських країв совєтську републику..

Покищо це все чутки, котрих правдивости тепер іще не можна ствердити. Що вони можливі, вказує на це не лише подані вже обосторонні користі, але й те, що Німеччина не мала покищо успіху з творенням послушного собі польського уряду. Отже тепер ця Німечина мала би сказати полякам: „Не хотіли ви нашого уряду, то маєте тепер большевицький!" Одначе це вказує теж на іншу можливість: що саме Німеччина хоче такою вісткою настрашити поляків погодитися на польський „ляльковий уряд".

Чому саме поляки поширяють такі вістки? Чи не нате, щоб виправдатись перед аліянтами, як вони почнуть накладати з німцями?

Що ця остання можливість не виключена, звісно всякому, хто памятає, як у світовій війні поляки накладали не лише з одною воюючою стороною, але з обома воюючими сторонами. Коли Падеревскі накладав з аліянтами, Пілсудскі накладав з центральними державами. В цей спосіб вони не клали, як це кажуть, усіх яєць в один кошик, але розділили їх так, що мали по яєчку в кожному кошичку. Як котрий кошик розбився, то вони стратили дещо, але не все: вони все ще мали своє яєчко в кошику, що не розбився.

У минулій війні поляки виграли на тій політиці: як перевага перехилилася на бік аліянтів, група Падеревского добула собі великий вплив і на її сторону перейшов і Пілсудский, побачивши німецьку програ. Тоді обєднані поляки могли витягнути від аліянтів усе, що лише з їх перемоги витягти можна було. Чи не пробують тепер поляки повторити свій маневр з 1918. року?

УМИРАЮЧИЙ ТОТАЛІТАРИЗМ

(Від кореспондента з Канади).

Державу, де ціла власть скупчена в руці одної особи і де та одна особа дає прикази цілому народові, а за непослух своїм приказам строго карає, звемо тоталітарною. Такі тоталітарні держави повстали в Европі по світовій війні. Були вони теж і в глибокій старині, але тоді звались вони тиранiями, а голову такої держави називали тираном. У такій тоталітарній державі одиниця звичайно ніщо не значить; там значіння має лиш цілість, ціла держава, а висказником волі тої цілости є провідник того роду, як німецький „фірер" чи італійський „дуче". У торонтонськім тижневику „Сатердей Найт" журналіст Б. К. Сендвел помістив статтю під заголовком „Умираючий тоталітаризм". Він є того переконання, що Німеччина, що є тоталітарною державою, як теж і Совєтська Росія, є вже побиті у війні й тому з ними згине і тоталітарний режім у своїх двох формах націстівській, контрольовано-капіталістичний, і комуністично-пролетарській.

Сендвел каже, що наступаючий рік буде через те пропамятний у світовій історії народів, що в нім зникне ідея, яка принесла народам невисказані муки впродовж життя більшої частини одної ґенерації, а в дійсності від кінця останньої великої війни. Є це ідея тоталітарної держави. На гадку Сендвела, ця ідея тоталітарної держави не буде встані пережити впадку і розгрому націстичної Німеччини і ганебного неуспіху Росії, що не була встані вести з успіхом навіть третьорядної війни. Правда, полишається ще Італія, але, на гадку Сендвела, Італія в правдивім змислі того слова не була ніколи тоталітарною державою. Не була вона нею з багатьох оглядів. І так, не зірвала вона ніколи з релігією. Церковна гієрархія існує дальше в Італії і тішиться незвичайно великим впливом. Італія не позбулася своєї пануючої королівської династії і король без заперечення має великий і рішальний вплив у важніших політичних справах. Італія ще досі має свою аристократію, яка бере важну участь у кермі державою й увійшла в будову панівної партії до того ступня, що нові люди, що вийшли з пролетаріяту, не мають у ній ніякого виключного монополю сили, як це вони посідають у Росії і Німеччині і будуть, правдоподібно, виштуркані аристократами, коли революційна стадія режіму уступить щораз більше і більше в історичне забуття. З цього не треба заключати, що Італія є демократією, бо в дійсности вона далека від неї; одначе її уряд не є лиш бюрократією, що удержується при владі терором партійної машини.

За словами Сендвела, тоталітарна держава не буде встані пережити випробування своєї невдачі, бо успіх у війні є для націстів одиноким оправданням їхнього існування; таксамо для російського комунізму одиноким способом доказу, що їхній рід тоталітарної держави є добрий, є добре поводження й вдоволення ним громадян більше, як яким іншим родом управи державою. Для росіян не є конечним, як це очевидячки було для наців, поширяти своє панування при помочі сили зброї, або загрозою підбою. Одначе для кумуністів цілком певно конечним є доказати, що населення є вповні захоплене їхньою формою управи і що вони є достаточно сильні до оборони тої держави, та що вони є встані принайменше побороти опір малої і не маючої ніякого попертя сусідньої держави. Відкриття, що коли німці не встані побити Велику Британію і Францію, то росіяни не є встані дати собі навіть ради з Фінляндією, буде вистарчальне доказувати, що теорії, на яких оба режіми опираються, не встані остоятись остаточній пробі в чекаючім їх конфлікті. Якщоб росіянам і повелось побити Фінляндію, то це ледви було би переконним доказом, що система правління в Фінляндії уступає системі управи в Росії, бо всім відома непропорціональність населення й економічної сили обох країв. Одначе коли росіяни не були встані побити Фінляндії, не зважаючи на нерівність щодо населення й економічної сили, то це є переконливим доказом, що система управи Росії рішуче стоїть нижче системи правління в Фінляндії.

Гідна жалування Німеччина.

За словами Сендвела, положення Німеччини при кінці теперішньої війни, якщоб вона була й короткою, буде майже пожалування гідне. Одною річчю, яка до певного ступня обмежить це співчуття, є та обставина, що німецький нарід сам добровільно згодився на цей тиранський режім і що його терпіння будуть менші від терпінь, спричинених ним австрійцям, чехословакам, полякам і іншим народам, що в часі боротьби були під його владою.

Якщо німецький нарід терпить від голоду і недокормлення, то ще більше терплять поляки, яких заголоджується на смерть. Коли німці є перепрацьовані до стану нервового розстрою й знемощілости, то ще більше перепрацьовані є чехословаки, яких розстрілюється, якщо відмовляться слухати приказів.

Одначе не лиш наслідки воєнного напруження спричинять обниження німецької цивілізації під кінець війни. У ще більшій мірі те обниження цивілізації буде наслідком цілої низки літ проповідування націстичних ідей і застосовування націстичної політики. За шість років своєї влади в Німеччині націстичний режім знищив майже кожну ділянку державного німецького ладу (устрою), що ставив німців у першім ряді цивілізованих народів світу. На першім місці він сильно підкопав фізичний характер німецького народу, звертаючи всі можливі старання німців на випродукування мілітарних засобів, цей режім поважно зменшив продукцію всіх відмін звірячих товщів і збіж на власній німецькій землі. З другої сторони цей режім не був встані винагородити достаточно тої втрати довозами з заграниці, з причини недостачі покупної сили, осягненої з власних експортів. Про це говорить д-р Фріц Штернберґ у книжці п. з. „З націвських джерел", підкреслюючи, що порції мяса в 1939 р. були менше як половина пересічного споживання в 1913 р., порція муки виносила чотири пяті, а порція товщу коло дві третини, і то значно зменшеної якости з 1913 р. І то не було в часі воєнного стану. Німеччина ставила вище гармати, як масло впродовж 5 літ, а наслідок того дався завважати обсерваторам на нервовім і фізичнім стані німецького народу.

Але далеко важливішим від наведеного є те, що націстичний режім знищив освіту в Німеччині в правдивім того слова значінні. Освіта є неможлива без значної свободи думки в інституціях, де її ведеться, — свобода думки може належати до обсягу амбіції певної фільософії, одначе ніколи увязнення думки не може міститись у папузячім повторюванні фраз псевдофільософії, подібної до націонал-соціялізму. І не тільки мало полишилося з правдивої освіти в Німеччині; доступ до цеї освіти старанно обмежено для кожного з достаточною незалежністю ума, щоб він був у можности належито використати її. Доступ до університетів і до багатьох вищих фахових шкіл і технічних колеґій обмежено до членів націстичної партії, цебто до осіб, що є ґіпокритами, які попирають наукову теорію, в яку не можуть вірити, або є такі податливі для вчення авторитету, що охочо приймають без критики цілу науку націзму тому, що її предложив їм німецький уряд як ідеольоґію, відповідну для кожного німця. Це не є того типу люди, які потрапилиб створити щось оригінальне, що мало би довести до якогось поступу в штуках, науках або людськім знанні. Паралїжуючий умовий наслідок націонал-соціялізму дасться відчути дуже глибоко в Німеччині впродовж кількох наступних ґенерацій. А до того націвський режім знищив, як це лиш встані є зробити яканебудь урядова система, всяке поняття свободи і ту любов справедливости, яка є конче потрібна до виховання розумного громадянина в розумно збудованій клясовій системі.

Ніякий нарід у світовій історії не задержав своєї величи, коли його державний поступ здержано нічим більше, як лиш пострахом.

При кінці своєї статті застановляється Сендвел, як скоро дасться довершити моральне відродження Німеччини по спустошенні, яке спричинив національно-соціялістичний режім. Це, на його гадку, буде залежати від того, скільки незалежного думання полишилося в умах народу, що був приневолений тримати свої гадки для себе і скільки того думання полишилося в умах кількох упривілейованих одиниць, яким з огляду на їхнє соціяльне становище або ранґу було дозволено думати, як вони хотіли, бо уряд не відважувався обмежувати їхнього думання. До тої останньої кляси належать високі урядовці в команді армії, хоч і ті нераз мусіли упокорюватись перед всевладним режімом.

Щож думають поважні старшини армії про націстичний режім, можна вичитати з книжки Карла Пінтшовіюса, п. з.: „Умовий спротив у модерній війні", який наводить д-р Штернборґ. Автор був діяльним німецьким офіцером у часі світової війни і цілком одверто заявляє, що терористичний режім є зловіщий (фатальний) для ведення модерної війни. Він писав, поки теперішня війна розпочалась, що тоталітарна війна буде правдоподібно для Німеччини скорше загибіллю як спасінням. Він твердив, що моральну силу громадян підмінювано теперішнім моральним ученням і поступованням уряду.

Тому кінчить Сендвел словами: „Німеччина це край, який належить жалувати і співчувати йому, а не якого належить боятись!"

„ЛЕТУНСЬКА ПІХОТА"

Сучасна війна виявила на денне світло неодну незнану військову тайну, неодин винахід та спосіб уліпшення вже старих, знаних метод війни. До незнаних іще новостей, які принесла теперішня війна, треба зачислити т. зв. „летунську піхоту", цебто військо, скидане з літаків на ворожі зади.

На цю тему пише французький ґенерал резерви А. Нісель таке в паризькому тижневику **„Кандід"** з 6. грудня 1939 р.:

„Легкопад уже знаний був при кінці минулого століття, одначе до війни 1914—1918 р. його вживання було тільки на показ. Підчас минулої війни ними випосажувано обсерваторів на бальонах, і багато з них підчас запалення тих бальонів урятували своє життя власне при помочі легкопадів. Тепер його вживається майже необхідно як одинокий прилад до рятування людського життя на випадок катастрофи літака. В усіх краях летунський персонал є вивчений, як обходитися з легкопадом. Від кількох літ скок з легкопадом практикується в Анґлії, Злучених Державах Америки та СССР, часто навіть з дуже великих висот. У тому останньому краю, крім військових, число цивільних скакунів дуже значно зросло.

„Почали думати про вживання легкопадів для військових цілей. І так, на маневрах у Київщині (Україна) та в Білорусі в 1935 р. почато скидати скакунів на „ворожі" терени. Ось як виглядало це: Скидають спершу одного-двох скакунів на „пробу", щоб дізнатися, в яку сторону віє вітер. Опісля скидають першу частину скакунів, по 20 чи 30 легкопадистів. За ними скачуть інші, які саме починають формуватись у відділи з тими, що вже на землі. Скидають легкопадом також скоростріли та навіть легкого калібру гармати і їх амуніцію. Скакання відбувається в поближжі військового летовища, який мається заняти „летунською піхотою", коли рівночасно свої літаки - бомбоносці бомбардують ворожі обєкти. В іжчасі свої літаки дальше спускають на здобутий терен війська та привозять більше амуніції та скорострілів. Так москалі навіть переносили тим способом малі повзи (2.5 тони), а в Злучених Державах Америки навіть панцирне авто (4.5 тони).

„Фактично у київських маневрах скинено 500 людей. У 1936 р. на маневрах у Білорусі скинено 1,500 людей із 150 скорострілами, 8 бомбометів. На маневрах у московському районі того самого року скинено 2,000 людей, які здобули летовище.

„Розуміється, що всі ці операції були роблені не підчас справжньої війни, але підчас маневрів. Літаки, що скидали легкопадистів, летіли на висоті 700 метрів, отже вигідні для протилетунських скорострілів, не говорячи вже про протилетунську артилерію, яка буває дуже цільною. Хоч совєтські легкопадисти одержали дуже методичне вишколення та осягнули поважні результати в тому напрямі, проте того роду операцій таки не можна брати за поважний здобуток.

„В додатку депеші з Гельсінкі доносять, що всі московські легкопадисти в Фінляндії, ще поки долетіли до землі, були повбивані або забрані в полон".

———o———

„У Злучених Державах Америки теж практиковано скок з легкопадом пробоєвих груп, зо скорострілами й амуніцією. У Франції від 1937 р. встановлено один відділ „летунської піхоти". Цей примір взяла також Німеччина, яка, згідно з нашими інформаціями, сформувала два баталіони від того часу. В Анґлії щойно цього року також встановлено цю практику, хоч анґлійська преса не перестає писати про потребу таких відділів.

———o———

„Кажуть, що в Польщі німці скидали малі ґрупи легкопадистів, які для меншого ризика вдягали польські уніформи, одначе ці відомості мусять бути потверджені, й ми не знаємо покищо, які результати принесли ці практики. Треба сподіватися, що полапані, та ще в уніформах нападеного краю, ці жовніри не сподівалися жадної ласки.

„Преса доносила, що в Голяндії були арештували німецьких аґентів, які перепачковували через границю уніформи голяндських жовнірів та поліцаїв. Можна питатися, для якого вжитку призначені ці уніформи: чи не для подібних виправ, як у Польщі?"

В заключеннях французький ґенерал стверджує, що проти тої „летунської піхоти" повинно боротися головно цивільне населення, бо це в першу чергу її скидається на запілля ворога, щоб паралїжувати комунікаційну сітку, нищити амуніційні клади, фабрики, одним словом, паралїжувати ворожу систему.

Клявдія Бобикевич.

У ТІНІ ГЕРОЇВ

(Спомин з недавньо минулого).

12)

Мама попросила до нас і отамана з жінкою. Вони ніколи не приходили до нас непрошені, начеб не хотіли натручувати нам свого товариства, своєї присутности. А це свідчило також про інтеліґенцію й освітнього духа.

Коли закордонці прийшли, політика розгорілася вже на добре. Галичани критикували політику придніпрянців, особливо ту угодову отамана Петлюри. Закидувано йому короткозорість, непідготованість і багато іншого. Голоси ставали щораз різкіші, голосніші, бо люди гарячились, а навіть били кулаками об стіл. Отаман Тютюник був спокійний.

Я відчувала, що він ані на хвилину не змішався, що його не можна збити зо шляху його думання, його переконання, його намірів. Дивна усмішка не зникала біля його губи, а очі гляділи сміло на кожного промовця, що ставився ворожо до політики Петлюри.

І нині звучить мені в ухах його приємний, лагідний голос, але те, що мене так чарувало, так захоплювало в цеї людини, це була його прегарна бесіда! Його мова, його слова так полонили своїм звуком, своїми зворотами, своїми чисто українськими реченнями... Це начеб журчав потічок криштальної води між камінчиками.

Цього, на жаль, я не в силі передати!... Отаман говорив:

„Легко це нині тут критикувати й казати, що так чи інакше булоб ліпше, краще, кориснiше. Але тоді, коли наша справа **була ще нам самим загадкою,** коли ніхто не знав, кудою йти, куди звертатися, тоді тяжко було рішатися в цей чи в той бік! Подумайте самі, що ми були окружені лише ворогами зо всіх сторін. Що був загальний розвал, розбрат у середині нашої держави, про які ви тут у Галичині не маєте найменшої уяви. А це лише з тої причини, що у вас просто немислима така страшна стихія, бо ви виховані в цілком іншім дусі. Щоб це зрозуміти, треба вирости в тих безкраїх просторах, у тих багатьох безмежних степах. У тій пянючій природі. А це все мало величезний вплив на нашого дядька, що так зрісся з тою землею. Тому лише, коли він розгулявся, то вже не хотів знати нікого: ні чужого, ні свого".

На це галичани не мали що сказати.

„Я не підлягаю отаманові Петлюрі. Я далекий від того, щоб хвалити його політичні орієнтації, але скажу правду, що він один із всіх ще найбільше орієнтувався і знав, чого хоче в тім загальнім безголовю, замішанню й невіжестві! Він один був найбільший самостійник, як інші щораз більше тратили надію в нашу справу, в її сили відпорні та хилилися до федерації з Росією".

Але галичани не могли забути кривди, що їх так пекла! Вони, що виросли в Австрії на більшій політичній свободі, де щораз більше завойовували й виборювали собі права й полекші та мали обіцяну автономію Галичини. Самим королем Карлом IV. І саме їх зрікся Петлюра та дав на поталу ляхам. Галичани зарепетували унісоно Тютюникові в лице:

„Гарна нам орієнтація! Гарний нам дипльоматичний хист, коли відступив нас, Галичину, довголітній Піємонт України на загладу, на знищення, нашому відвічному ворогові! Та ще кому, ляхові!"

Отаман здвигнув значучо плечима. Саме так, начеб хотів заявити „сталося".

„Із двох бід прийдеться все вибирати меншу! Петлюрі не легко приходилося відступати Галичину. Але він думав, що большевики гірше знищать Україну, бо цеж азіяти. А коли він при помочі ляхів освободить її й вона прийде до сил, до величі... тоді ситуація зміниласяб. Так учить нас всесвітня історія. Італія була така поділена, пошматована, довгі віки. Дерлися над нею й французи й австріяки, й Румунія також зібрала свої землі при помочі інших. Те саме було би й у нас, ні...?" (Д. буде).

НА РІЖНІ ТЕМИ

ХТО КОГО?

Англійські бесідники часто відносили, що вони можуть сподіватися миру, якби так відсунули від влади Гітлера.

Тепер Гебельс, Гітлерів міністер пропаганди, каже, що Німеччина старається „виелімінувати" англійського премієра Чеймберлина так, як вона вже виелімінувала австрійського канцлера Шушніґа й чехословацького президента Бенеша.

Виглядає, немовби нарешті спірні питання війни стали ясні: питання йде за те, хто кого виелімінує: чи Чеймберлин Гітлера, чи Гітлер Чеймберлина.

Та чи справді можна вірити, що тоді війна скінчиться?

ҐЕБЕЛЬС МОВОЮ СТАЛІНА.

Подають з радіової промови німецького міністра пропаганди Гебельса замітний зворот: „Одна англійська газета пускає чутку і відразу ввесь плютократичний світ хапається за неї. Як з неї нема висліду, за тиждень пускається противну".

Плютократія означає правління дуже багатих людей. Яку плютократію розуміє Гебельс, зо слів його не видно. Хіба що він хоче тим ненависним словом означити демократію, або демократичні держави.

Це булоб зближенням до Сталінової мови.

ЧИ?

Подаючи вістку про чутки, що Німеччина й Росія порозумілися щодо ревізії взаємних границь та що Німеччина має дістати нафтові терени в околиці Дрогобича, „Ню Йорк Таймс" дає вістці заголовок: „Націс, мовляв, мають дістати польські нафтові терени".

Польські? Якщо коли панування Польщі їх робить польськими, то чому не назвати їх російськими? Адже тепер їх Росія посідає, а посідання це десять пунктів права. Або чому не назвати австрійськими? Як Польща панувала там 20 літ, то Австрія панувала шість разів по 20.

КЛОПОТИ ЗО СЛУГОЮ.

Каже італійська ґазета „Месаджеро", що турецький уряд старається душити курдський рух, котрий починає хилитися в сторону Росії.

Ці курди були колись улюбленими синами турецького уряду. Це їх Туреччина цькувала проти вірменів.

Нині, як вірменів у Туреччині вже перебито, Туреччині не лишається ніщо інше, як починати перебивати курдів.

Стара політика панів супроти рабів.

ДЕ ГІРШЕ?

Преса Ватикану розглядає питання, де гірше поводяться з католиками: чи в краях, окупованих Росією, чи в краях, окупованих Німеччиною.

Ця преса є видно тієї думки, що нині гірше переслідують католиків під Німеччиною. Мовляв, німці переслідують систематично, а росіяни несистематично: в одній місцевості вони строгі, в іншій лагідні.

Отже й одні й другі лишилися такими, якими були давніше.

ПОЩО?

З Будапешту підтверджують вістки про наплив німецьких військ до Галичини.

Додають до потверджень пояснення, що, мовляв, німецькі війська прийшли до Галичини на те, щоби помогти німцям вибратися з краю назад до Німеччини.

Справді на це? Німецькі репатріянти мають клопоти зо снігами й морозами. Невже рушниця й повз що поможе на сніг і морози?

НЕВТРАЛЬНІСТЬ:

Нападає німецька преса на Швайцарію за заборону видавання газети „Нойе Базелер Цайтунг". Швайцарський уряд заборонив її за те, що вона була пронімецька, а не невтральна.

Німецька преса каже, що швайцарський уряд не заборонив неневтральних ґазет, що пишуть за Францію й Англію.

Швайцарські ґазети у відповідь німецьким ґазетам кажуть, що в німців, видно, під невтральною ґазетою розуміється ту газету, що пише за Німеччину.

ЦЕ ПЕВНО.

Описуючи нервову атмосферу в Мадярщині, відома американська кореспондентка О'Гер Мек Кормик каже, що нині можна бути щодо Мадярщини певним одного: що Мадярщина сама нічого нині не пічне.

Вона має на думці якусь окупантську авантуру в роді наїзду Карпатської України.

І мабуть цього справді можна бути певним. Мадярщина моглаб тепер починати таку авантуру хіба проти Румунії. Одначе, здобувши провінції від Румунії, вона помоглаб рівночасно Росії загарбати інші провінції. Малаб тоді Мадярщина Росію не лише на короткій карпатсько-українській границі, але на багато довшому кордоні. Це, звісно, не зовсім здорово. Навіть успішні загарбання не все виходять на здоровля, як це видно з захоплення Тешина Польщею.

Одначе так було би, якби Мадярщина думала розумно. Та чи можна за це її посудити?

ПЕРША Й ДРУГА ЛІНІЯ ОБОРОНИ.

МекКормик каже, що Мадярщина тепер не виступить проти Румунії, бо Мадярщина розуміє ситуацію так, що Румунія й Мадярщина є однаково загрожені тим самим ворогом: советською Росією.

Тому, мовляв, Мадярщина дивиться на Румунію як на першу оборонну лінію проти Росії, а на себе як на другу оборонну лінію проти Росії.

Та в війні досить часто буває таке, що ті з другої лінії, стріляючи ніби то на ворога, попадають у вояків на першій лінії.

ЕВРОПА Й АМЕРИКА.

Про дві лінії говорять теж інколи ті, що ведуть пропаганду за допомогу Америки для Фінляндії.

Мовляв, Фінляндія це перша лінія оборони Европи проти наступу Росії. Америка повинна дати їй усяку допомогу, на яку її стати.

Та не всі американці приймають таке розуміння ситуації. Генерал Гю Джансон, наприклад, каже, що наступ Росії на Фінляндію нічим не загрожує Америці: як Росія переможе Фінляндію, Швецію й Норвегію й допре до моря, то вона ще буде мати перебути три тисячі миль морем, щоб загрозити Америці.

Він каже, хай дають Фінляндії допомогу ті держави, котрим російський наступ на Фінляндію справді загрожує.

СМЕРТЬ ВИЗНАЧНОГО ПОЛІТИКА.

Сенатор Вилйєм Бора, що помер недавно.

Світлину знято підчас його недуги в 1938. році (коло нього його доглядачка).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ҐЛЕСТОНБЕРІ, КОНН.

Другий День Української Жінки.

Дня 3 вересня м. р. українське свідоме жіноцтво стейту Конетикот відсвяткувало другий День Української Жінки. В минулім році святковано такий День у Ню Бритені, а цей раз у Ґлестонбері. Жіноцтво нашого стейту постановило обовязково влаштовувати таке свято що року, щоб у ньому виявити готовість служити українській нації. Почин до влаштування такого свята вийшов з У. З. Х. ОДВУ і його піддержали не лише братні організації, але також парохії, братства і сестрицтва. Свято розпочалось полевою Службою Божою і молитвою за визволення України, котру відправив о. С. Баландюк, парох місцевої укр. кат. парохії, при співучасті двох хорів з Гартфорду і Ґлестонбері, під проводом диригента М. Нахмурського.

Підчас богослуження були приявні всі жіночі організації, а членкиці У. З. Х. асистували в однострою. По обіді на відкритім місці знято фотографію. Далі під марш музики відбулась дефіляда членкиць У. З. Х.

Пані Вовк, голова свята, відкрила свято короткою, але зворушливою промовою та привитала приявних. Головну промову виголосила пані С. Галичин з Ню Йорку, голова У. З. Х. ОДВУ. Вона сказала, скільки користи може принести свому народові зорганізоване жіноцтво. Українське жіноцтво вже багато зробило для свого народу, але ми бачимо, що відколи воно почало творити свої власні організації, та робота стає далеко видатніша. Нині наш нарід переходить тернистий шлях, прямуючи безупинно до сповнення свого національного ідеалу. Ми мусимо йому на його тернистім шляху помогти, говорила бесідниця. Її промова викликала глибоке враження і залишиться в памяті тих, що її чули, на довго.

В міжчасі згадані хори відспівали кілька українських пісень. Свято закінчено українським національним гимном. У тім святі взяло участь коло півтори тисячі людей. Воно залишило по собі приємний настрій та скріпило жіноцтво, яке побачило, що може довершити неодного гарного і корисного діла. Підчас програми переведено збірку на українських політичних вязнів, що принесла $116.78. Загальний прихід $733.36, загальний розхід $434.35. Осталося $299.01.

Вислано до централі ОДВУ на політ. вязнів $116.78. Чистий дохід, під контролею стейтової організації, $182.23.

Комітет свята всім жертводавцям і учасникам свята складає за щиру працю щиру подяку. Та всеж найбільше тут праці доложили членкиці У. З. Х. в Ґлестонбері, що вміло працювали та своєю працею діла доверщили на славу українському жіноцтву та на поміч рідному краєві:

Жертви відділів У. З. Х. і учасників свята по $5: У. З. Х. в Ню Британ, Конн., У. З. Х. в Гартфорд, У. З. Х. в Ґлестонбері, У. З. Х. в Бристол, Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 138 У. Н. С.; дрібними було $8.58; І. Шостак $2; по $1: Марія Кравець, А. Данилюк, Д. Савяк, М. Смик, А. Лата, М. Савяк, І. Козира, С. Галичин, Т. Бояк, К. Савка, П. Ганланович, Ф. Коваль, М. Данилів, М. Лата, Т. Захаревич, К. Ґурняк, В. Глищак, М. Богатчук, Л. Сидоряк, М. Вовк, А. Бутрин, М. Леськів, І. Ґустав, А. Степанів, І. Олендер, П. Лукасевич, М. Федишин, С. Брезіцька, К. Чубадз, Е. Салмаха, о. Евстахій Писар, Р. Смик, В. Гонтарський, К. Ярошевич, М. Блажовський, Е. Ганкевич, К. Дзядик, А. Чермаліцька, Д. Качмарок, А. Дзят, П. Салецька, Е. Кільмен, А. Валомін, М. Кільмей, П. Мандзюк, Д. Бойко, А. Високька, С. Мерещак, А. Бих, А. Піх, С. Саган, С. Драпяк, Ю. Стисло, П. Пушпи, Е. Ботриман, А. Вокалюк, П. Салабай, З. Грогоза, К. Мотиль, С. Муравський, А. Боднар, А. Чайковська, К. Селеман, Г. Брухаль; по 50 ц.: І. Зень, А. Коба, П. Маєр, П. Гаєр, П. Гарасим, І. Мудрик, Тек. Матвійчук, І. Мульський, А. Ногас, П. Дерлиця, П. Курко, М. Курдина, Д. Дудич, Т. Піжман, І. Вайда, М. Павчак, Г. Патинок, М. Саламаха, Н. Ярошевська, П. Соляр, Р. Гвоздевич, А. Громаляк, Т. Кущ; по 25 ц.: М. Салеман, М. Побат, П. Скоробогатий, М. Криніцький, І. Кричковський, А. Шмігельська; дрібними 20 ц.

Ольга Козира.

БРИТАНІЯ ПОЧИНАЄ КУПУВАТИ КАНАДІЙСЬКУ ПШЕНИЦЮ

Від початку теперішньої війни в Европі аж до минулого місяця Британія мало купувала канадійської пшениці. Аж минулого місяця почались більші замовлення. В двох днях Британія й невтральні европейські краї закупили поверх 10 міліонів бушлів пшениці і муки в Канаді. Це й спричинило підвишку ціни пшениці.

Тепер Канада має коло 400 міліонів бушлів пшениці і Британія пляне далі купувати канадійську пшеницю для себе і для Франції.

Ян: О, пан виглядають, як той лев!

Пан: Ов, або ти вже бачив лева?

Ян: Чому не бачив. В церкві на іконостасі є намальоване, як Ісус Христос вїжджає до Єрусалиму на хребті льва.

РОЗПИСАНО КАНАДІЙСЬКУ ВОЄННУ ПОЗИЧКУ

Дня 15. січня предложено в Отаві до закупу канадійську воєнну позичку в висоті $200,000,000. Є це радше менша сума, як можна було сподіватись, бо теперішня війна коштує домінію Канади $1,000,000 денно. Ця сума може одначе бути збільшена, якщо власники бондів, платних у березні, згодяться замінити їх на нові бонди, що без сумніву багато з них зроблять. Якщо тих замін буде багато, то це буде одинока воєнна позичка, яку розпише канадійський уряд в часі теперішньої війни.

Речинець розписаної воєнної позички буде тривати 12 літ, тобто вона платна буде аж по 12 літах, а відсотки від неї будуть виносити 3¼ річно. Це уважається великою процентовою стопою як на воєнні часи. Канадійці мають зложені в банках $1,750,000,000 та побирають від своїх депозитів значно менший процент. Тимчасом воєнна позичка є найліпше можливим забезпеченням і тому сподіватися можна, що її розкуплять моментально. Найнижчої вартости бонди цеї позички видано в висоті $50.

Самостійна.

Ірина: Чи ти вийшлаб заміж за вдівця?

Дозя: Ні! Мужчину, за якого вийду замуж, я сама собі витресую...

ЧОМУ ПОЛЬЩА ЗАЛОМИЛАСЯ?

I.

Вожд польського війська, Ридз-Смігли, сподівався перемоги німців і зайти до Берліну, а тимчасом опинився в Румунії. В містечку Крайові, інтернований румунською владою. Міністер вовнішніх справ, полковник Бек, інтернований у містечку Сланіку, а предсідник Польщі, Мосціцкі, інтернований у містечку Бікачу, покликується на це, що є громадянином Швайцарії і домагається від румунів, щоби пустили його до Швайцарії. Покликується на це, що він хорий.

Німецькі війська переступилили польські границі 1. вересня і перемогли польську армію впродовж чотирьох тижнів. Місто Варшава піддалося 28. вересня.

Інші держави очікували, що Польща буде ставити опір кілька місяців, що не дасться перемогти, бо поклйкувалась на це, що може поставити півтора міліона вояків, що німці стратять дуже багато часу, людей і военного матеріялу, щоб дати собі раду з польською „великодержавою".

Якаж була причина цієї наглої катастрофи гордої на свої сили Польщі?

Швайцарські і шведські часописи мали своїх власних дописувачів на полі бою і розписуються тепер про причини упадку Польщі. Вони зазначують у своїх описах, що не хотять вразити поляків, одначе бажають розглянутись у польських помилках, щоб інші держави скористали з цих помічень і навчились кермувати собою на випадок небезпеки.

II.

Поляки не мали на західній границі між собою і Німеччиною укріпленої оборонної межі, здається тому, що ще 1924 року заключили з Німеччиною договір про ненапад. Не постарались про те, щоб там були побудовані укріплення, твердині, рови, дротяні перепони, щоби були заложені міни, уставлені ґармати. Дрібні укріплення, які там пороблено, не представляли великої перешкоди для німецької армії, узброєної в найновіший спосіб.

Границя на Карпатах не мала також забезпечення, а відтам прийшов найприкріший німецький удар. Не сподівались німецького способу воювання з наглими походами наперед, які виконували відділи панцирних самоходів і повзів. На такі удари не мали ніякої оборони.

Знаний є висказ одного з чужинців, що Польща, це земля полковників. Це дійсна правда. Після державного перевороту 1926 р. відправив Пілсудський велике число старшин, які мали військове вишколення і досвід із світової війни. Цих людей викинено, щоб дати доступ іншим, які виказались як вірні прихильники Пілсудського. Ті підпори влади Пілсудського не були вояками, що училась военної штуки, але це були давніші лікарі, банкирі, малярі, урядники, вчителі. Вони не мали ані часу ані нагоди, щоб видосконалити себе у військовім знанні, яке в останніх роках по світовій війні поробило великі поступи. Військові старшини з боку Пілсудського це були політикомани, які мали підпирати погляди Пілсудського і за це займали високі місця. На важні ґенеральські, відповідальні посади прийшли люди, які займались аґітацією, а не вчені військові, що присвячувалиб свій час виключно науці про способи ведення війська і воювання. Сьогодня вже не є тайна, що союзники Польщі знали цю слабу сторону польського війська і заявили, що приділять Польщі якесь число своїх найліпших старшин. Одначе поляки вважали це предложення за обиду народньої чести. Поляки набрали неприродньої віри у свою силу. Говорили і писали про „чудо" над Вислою, коли їм удалось відбити москалів від Варшави 1920 р. і впоїли в нарід переконання, що такі „чуда" будуть дальше повторюватись. У цей спосіб затратили переконання, що військо треба оперти не на чуда, але на науку і на числа.

III.

З попередніх воен знана була обставина, що найкращою обороною польської землі були „польські" дороги, які ніколи не були в порядку. Крім злих доріг боронили Польщу осінні дощі, непривітна зима і занедбані русла рік та багна і мокляки. Але під цей час злі польські дороги утруднили полякам мобілізацію своїх власних військ, яку вони запізно зарядили. Дощі, які були би придались, прийшли запізно, а новітній виряд німецького війська використав усі слабі сторони польських доріг, рік, мочарів. Крім цього головна команда не визнавалась у положенні поза Польщею. Сподівалася, що при перших боях поспішать на поміч Британія і Франція літаками, що висадять у повітря динамітом німецькі твердині на французькій границі, що ударять на німецькі кораблі, а ці надії не сповнились.

Укріплення над ріками Бугом і Вислою не були виведені як слід. Поляки були переконані, що війна пересунеться відразу на німецьку землю і тому не постаралися забезпечити свого запілля. На повітряні напади не приготовились. На летовищах було замало робітників, щоби по кожнім нападі вирівняти ями від німецьких гранат і вигладити землю для власних летунів, коли прилітають, або відлітають. При важних залізничих мостах не було приготовленого матеріялу, щоб ушкоджений німецькими бомбами міст скоро направити. На великих залізничих двірцях не постарався ніхто про запас шин, щоб зараз вставити нові шини, коли німецькі летуни ушкодили двірець. Тому стояли поїзди з вояками на двірцях цілими днями, бо не могли рушитися після бомбардування. Доїздили до своєї цили запізно або цілком не доїздили. Динаміт не був приготований як слід, щоб висаджувати при відступі предмети, які не повинні впасти в руки ворога. В цей спосіб добули німецькі війська в свої руки неушкоджені фабрики зброї, великі склади зо зброєю й одіням та поживою, цілі важні мости. Це скріпило ворога, а збільшило невдачу власного війська.

IV.

Виряд вояка не відповідав духові часу. Польща бажала піднести перше свій промисл, придбати більші доходи і тоді подумати про ліпшу зброю для війська. Армія не посідала зброї до оборони проти німецьких відділів, що виступили на панцирних самоходах і повзах з тяжкими скорострілами і легкими, але знаменитими гарматами. Число літаків було замале. Польські летуниописувались у бою добре. Але по кількох днях не довезено їм ні газоліни, ні потрібної для літаків стріловини. Це сталось, бо ворог посувався дуже скоро і заняв простори, де були нагромаджені ці матеріяли. Польські старшини бачили ці браки вже перед війною, але думали, що хоробрість вояків надолужить ці недомагання. Вони не звертали уваги на поради і замітки французьких і британських військових знавців. З цих причин вони закривали свої слабі сторони і недопускали на місце боїв чужих військових знавців. Вишколення старшин у головнім штабі не було основне. Один чужий диплóмат висказався: „Польські вояки бються як льви, але їх провадять дурні барани". Знаменито держались підстаршини і вояки. Тут показався старий дух підїздової боротьби, яку поляки розуміли з давніх часів. Малі гурти бились добре й осягали успіхи. Ціле військо, сотки тисяч разом, не дописували, бо провід не знав приказувати. Лише деякі ґенерали дописали притомністю духа і бистротою.

V.

Поляки не доцінювали німецького вояка і німецький провід. Якесь дивачне засліплення зарозумілих поляків, які ніколи і ніде не відзначались основною, докладною роботою. Цей погляд висказав німецький ґенеральний штаб у своїм описі цілої війни. Поляки в своїх військових критиках маловажили собі працю німецького військового верху, який уже якнайдокладніше приготовив і все провірив, що йому буде потрібно і все на час виконав, щоб вояки могли розвинути повний розмах і завдати противникові якнайсильніший удар. Німецький головний провід війська постарався про докладні відомости про стан польських порядків. Зробив це при помочі численних розвідчиків, які подали вістки про укріплення, про розміщення військ, про рухи поодиноких армій. Поляки відчули, що попри них рухаються ріжні незримі майже тіні, що всюди хотять протиснутись і на все натрапити. Принялося слово „диверсант", яке означало розвідчика і шкідника. Поляків обняв страх перед розвідчиками і шкідниками. Один словінський дописувач подає, що його приятель, поляк, обдарував польських вояків папіросками. Один з видців уважав це за підозрілий чин. Казав обох заарештувати. На поліції мусів поляк курити свої папіроски, щоб доказати, що він не є „диверсант", але чесний чоловік, і його папіроски не є отруєю для польських вояків, але подарунком від щирого серця. Німецька розвідка провірила все, що треба було наперед знати.

VI.

Кожний військовий знавець міг доглянути, що перемога прийшла, бо німецький військовий провід начеркнув собі военний плян, який він основно передумав і основно, в найменших подробицях, виконав. Цей плян відзначався карколомною відвагою.

Ціль военних рухів була не лише перемога над противником, але знесилення його перед часом, поки він міг би розвинути як слід силу своїх полків. Польська армія мала дістати параліж, ще поки рушиться до бою. Німці післали в Польщу пять армій, а тих пять армій мали не нападати противника з чола, це є з фронту, але з боків і за хребтом. Несамовитий плян. Цей плян був дуже небезпечний, бо німецькі армії не були з собою в сполуці. Коли би були повязані з собою, то — не моглиб виконати поставленого їм пляну боротьби.

Віддаль одної армії від другої була така велика, що поляки могли напасти одну з них і знищити її, поки друга армія прийшлаб на поміч. І тут лежить головна помилка польського військового проводу, що не вихіснував цього положення для себе. Оба противники мали однаке розміщення і могли вихіснувати його на свою користь. Поляки і німці могли нападати кожну окрему армію окремо і нищити її, поки друга армія прийшлаб на поміч. Коли би польський провід визнавався в положенні, розумів розміщення противника і безпроволочно ударив, перемога булаб по стороні хороброго польського вояка. Головна польська армія знаходилась коло Познаня і могла кинутись на німців, але маршал Ридз-Смігли не мав відваги до цього рішення. Німецький провід повірив одначе в рішучість і дисципліну своїх вояків і був переконаний, що кожна з пятьох армій видержить напад противника так довго, аж прийде поміч від іншої армії, яка була від неї далеко. При місті Кутно удалось полякам пробитись до Варшави, але це не було за пляном маршала Ридза-Смігського, це не був напад; це був пролім, щоб видістатися з околиць Познаня до Варшави.

Маршал Ридз-Смігли поставив головну силу польського війська коло Познаня, недалеко від Берліну. Літак прилетить там в одній годині. Кожний чоловік думав би, що німецький командант накаже своїй армії напасти на противника в простій лінії, зпереду. Одначе німецький провід цього не зробив, але приказав своїм арміям, щоби перейшли попри цю головну польську силу в її запілля і виставились там на велику власну небезпеку, що будуть їх крила висіти неначе у воздусі і не будуть мати ніякого опору. Але власне цей маневр приніс німцям перемогу. За хребтом головної польської сили понищили німці окремі частини, а також запілля. Напад німецьких армій у середину Польщі був такий скорий і такий безпримірно смілий, що звязок між польськими арміями перестав існувати. До бою з головною силою біля міста Кутно прийшло тоді, коли німці це хотіли. Поляки бились хоробро, але окружили їх уже німецькі армії з усіх боків. За старою военною засадою: „окремо наступати, разом бити". Розуміється, що щастя було по стороні німців, а щастя на війні рішає також, одначе помилки польського проводу були завеликі. Німці не легковажили собі противника.

VII.

Думаю, що це повинно принести хосен для українців. Не вистарчає балакати і викрикувати, але треба своєї роботи вчитись і вповні опановувати. Не поможуть політичні і релігійні крики, докори, напади, хвальби, але треба розважно братись до дійсного діла, яке може придбати кожному українцеві зокрема і всім українцям разом знання, розуміння справи, силу ума і тіла, бистрість і сміливість, лучність, багатство.

Тржич, Югославія в жовтні, 1939.

РСК.

(Передрук з „Канадійського Фармера").

КОМУНІСТИ ЩЕ ГІРШІ

Торонтонський посадник Дей зажадав від начальника міської поліції, Дрейпера, щоб він представив йому повний звіт про те, що до цього часу поліція зробила, щоби перешкодити комуністам розкидати свою пропаґанду. Посадник сказав, що комуністи і їх приятелі, а також і ті, що розкидають їм їхню пропаґанду, це публичні вороги й тому треба з ними, як із такими, поступати. „Я зовсім переконаний, що комуністи роблять більше шкоди для краю, як деякі німці, що були інтерновані. Тому треба перед ними оборонити волю народу"...

ТАРЗАН І ВОГНІ ТОРУ

(72)

Побачивши якогось напівумерлого чоловіка на стежці, торський їздець зупинив слона і почав смолоскипом присвічувати, щоб відгадати, що воно таке. Втім він почув якийсь щелест поза собою. Це його занепокоїло і він уже збирався кликати своїх товаришів. Та в тій же хвилині зіскочив з муру Юкаг і вибив йому смолоскип з рук.

Далі Юкаг обняв його одною рукою в поясі, а другою закрив рот. Вони почали борикатись і по пару хвилинах оба злетіли зо слона на землю. Там почалась боротьба на смерть і життя. Юкаг, держачи далі одною рукою свого суперника, другою сягнув по його ножа. Добувши ножа, він ним пробив торця наскрізь.

Але боротьба їх усетаки сполохала тих їздців, що були попереду. Вони наперед зупинили своїх слонів. А почувши стогін конаючого чоловіка, відразу завернули назад. По кількох хвилинах їзди вони побачили, що смолоскип горить на землі. Вони ще не знали, чи їздець злетів зо слона, чи може хто інший вмішаний у ту справу.

Юкаг тепер довго не думав. Він скоро піднявся, відтрутив трупа торця трохи на бік, а сам підняв напів притомного Дарна і почав з ним утікати в безпечне місце. Його плян був такий, щоб захопити слона поконаного торця і самому на нього всадитись. Та тут же роздався стукіт тяжких кроків інших слонів.